

"Gyrupgaard" ca. år 1900

Om "Gyrupgaard" fra midten af 1600-tallet

Indledning

Ifølge afsnittet "Gyrupgaards historie" i "Gyrupgaard" slægtsbogen findes der ingen arkivalier vedrørende sædegaarden "Gyrupgaard" i perioden fra 1484 (hvor en Bord Jensen ejede den) til 1720, hvor det var Niels Christensen Hiortzvang, der ejede gården. Jeg har imidlertid stykket oplysninger fra forskellige kilder sammen og har derved fundet en del flere detaljer om "Gyrupgaard"s historie - specielt i 1600-tallet.

Da Chr 4. døde i 1648, var landet (d.v.s. kongen) i stor gæld, og de rige folk, der havde lånt kongen penge, fik så i stedet noget af Kronens gods. En af disse rige mænd var den kendte borgmester Jacob Madsen på Christianshavn, der overtog en del gods i Thy (bl.a. "Nordentoft" og formodentlig også "Gyrup" - se nedenfor). Da Jacob Madsen døde i 1653, arvede hans hustru Karen Jacobsdatter og hans børn dette gods i Thy. En af hans sønner, Ejler Jacobsen Bruun, står således i matriklen af 1664 som ejer af "Nordentoft", der tidligere havde hørt til Vestervig Kloster. Han er bl.a. omtalt i "Historisk Årbog For Thisted amt" - 1975: "Et tingsvidne om Nordentoft 1676".

Som det fremgår af både Hundborg og Hillerslev tingbøger (se nedenfor), så ejede Jacob Madsens hustru Karen Jacobsdatter tilsyneladende "Gyrup" efter, at Jacob Madsen var død i 1653. Altså kan man formode, at Jacob Madsen også overtog "Gyrup" omkring 1648, og "Gyrup" må derfor formodes at have tilhørt Kronen tidligere.

Det ser også ud til, at Hans Clausen i Sundmølle (givetvis Sundby Mølle i Vilsund) havde fæstet "Gyrup" fra ca. 1675 til ca. 1686, og at han selv havde boet der i den periode.

26. juli 1687 boede Ejler Jacobsen Bruuns søn, Oluf Ejlersen ifølge Hundborg herreds tingbog i "Gyrup".

Han havde sikkert i forbindelse med ægteskabet med Mette Pedersdatter (født ca. 1654 og begravet i Sønderhaa 9. oktober 1722) overtaget gården fra sin far, der igen givetvis havde arvet "Gyrup", da hans mor døde i København 24. november 1674. Ifølge Hundborg herreds tingbog synes det i hvert tilfælde at være Ejler Jacobsen, der ejede "Gyrup" i 1681.

Oluf Ejlersen Bruun (døbt i Vor Frelzers kirke i København 14. maj 1658), blev begravet 4. marts 1713 i Sønderhå.

Oluf Ejlersen Bruuns datter, Anne Marie Olufsdatter (født ca. 1687 og begravet 14. juli 1763 i Sønderhå) og hendes mand, præstesønnen Niels Christensen Hjortzvang (begravet 12. juni 1753 i Sønderhå), overtog formodentlig "Gyrupgaard" efter Oluf Ejlersens død i 1713.

Deres søn, Oluf (Ole) Nielsen Hjortzvang, overtog Gyrupgaard efter dem.

I amtsskifteprotokollen findes følgende skifte efter Oluf Nielsen Hjortzvang:

(kopien af dette skifte er temmelig utydelig. Nedenstående udskrift stammer fra Flemming Skovs slægtsdatabase)

Aaret 1773 den 16. aug. vare undertegnede forsamlede her i Gyrupgaard udi Sønderhaae Sogn efter afg. Olle Nielsen Hiortzvangs Enke Maren Tøggersdatters Begiæring for i alles nærværing i Følge en høy Kongelig allernaadigst Bevilning af 16. april næstleden(?), hvilken blev allerunderdanigst læst, paategnet og ord til andet lyder saaledes:

Vi Christian den Syvende af Guds Naade Konge til Danmark og Norge etc. etc. gjøre alle vitterligt, at Vi efter Ole Nielsen Hiortzvang og hans Hustrue Maren Tøggersdatter af Gyrupgaard udi Aalborg Stift i Vort Land Nørre Jylland herom allerunderdanigst giort Ansøgning etc. - der gives tilladelse til samfrændeskifte; tilsvarende bevilling med samme ordlyd kan læses hos nr. 72. - Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores kongl. Residence Stad Kiøbenhavn d. 16. april 1773.

Under Vort Signette

Efter hans kongl. Mayst. allernaadigste Befaling Lundorph/ P. Aagaard

Bevillingen forevist og copieret, Øeland 20. maj 1773 paa Høyvelbaarne Hr. Conferentz Raad og Amtmand Hauchs Vegne Fogh

Allerunderdanigst læst dette Samfrænde Skifte imellem bemeldte Enke og hendes med forberørte hendes salig Mand i ægteskab sammenavlede Børn, hvoraf een Søn Niels Olesen i 13. Aar, een Søn Tøgger Olesen i 11. Aar og 1 Søn Isaac Olesen i 5. Aar, samt Døttre Anne Marie Olesdatter i 9. Aar, Agnette Olesdatter i 7. Aar og Dorethea Olesdatter i 3. Aar, alle sex Børn paa den anden siide. Da var ovennævnde Enke Maren Tøggersdatter selv og hun havde tillige formaaet og ombedet Velædle og Velbr. Hr. Kammer Raad Niels Aars til Øeland (2 ulæselige ord) behagelig hendes Deel vilde som Laugværge iagttage. Paa de forommeldte umyndige Børns Vegne vare som Slægt, Paarørende og Samfrænder tillige forsamlede Hr. Birke Dommer Villadtz Herbst af Tøttrupgaard, som paatog sig Værgemaalet for den ældste Søn Niels Olesen.

2. Den salig Mands Broder Søren Nielsen Hiortzvang her af Gaarden, som paatog sig Værgemaalet for den yngste Søn Isaach Olesen.

3. Dernæst Tøgger Michelsen af Refsgaard udi Huurup Sogn, der og villigen paatog sig Værgemaalet for den mellemste Søn Tøgger Olesen og den mellemste Datter Agnette Ollesdatter, som deres Mor Fader.

4. Videre var Søren Sørensen af Flarup, der havde en Syster til ægte af den salig afdøde Mand og indestod at ville være Værgen for yngste Datter Dorethe Olesdatter og

5. Enkens Broder Jacob Tøggersen af Schinnerup indgik i lige Maade at paatage sig Værgemaal for den ældste Datter Anne Marie Olesdatter. Saa var og ved dette Samfrænde Skifte ligeledes nærværende Enkens forlovede Kiæreste Niels Andersen Fredskilde samt tvende tiltagne Dannemænd Velagte Niels Jensen og Christen Pedersen, begge boende i Sønderhaaegaard her i Sønderhaae Sogn, som Vurderings og Vitterligheds Mænd. Udi alle forberørtes Nærværelse blev da forrettet og afhandlet saaledes:

Rd M Sk

Vurdering over Meubler andsat - I Dagligstuen 23 1 - I Stor Stuen 16 1 8 I Fadeburet 8 - 4 I Kiøkken Kammeret 1 - - Kammeret i Gangen 1 2 - I Brøggerset 14 1 - I Vester Stuen 1 - 8 Og paa Loftet - 5 4 Sex Senges Klæder befandtes i Gaarden og blev andsat for 24 - - Uden Dørre

Gaards Redskaber saasom Vogne, Plouge, Harver med videre forefindes tilsammen af Værdi 60 4 - Levende Creaturer

Sex Bæster gl. og unge 70 - - Fem Par Stude 133 - - Fem Kiør a 12 Rd. 60 - - Een Gris 6 4 - Tvende Kalve 6 4 - Een Soe og 3 Grise 8 - - Faar og Lammer beregnes til 16 - - 451 2 4

der næst andsat Stervboens Hkorn og underliggende afbygger, som nu med samme(?) halve Gyropgaard bruges(?), i alt efter nye Landmaalingens Matricul 6 Td 7 Skp 2 Alb med dens paastaaende Bygninger. Samme befindes i middelmaadig Tilstand, hvilket med sine tilhørende og tilliggende Herligheder og Rættigheder blev i alt vurderet og taxeret for 600 Rd.

Og da Stervboen tilhører den halve Part af det Stød som Povel Christensen Halkiær i Sønderhaae Bye beboer, saa er samme baade i Betragtning Stødets Omstændighed og dets aarlige Landgilde af Hkorn 1Td 3 Skp 1 Alb andsat a td. Hartkorn = 50 Rd 69 1 10 Derefter blev Stervboens aufling(?) af alle tilstædeværende og vedkommende anseet at det kunde ballancere, men i ingen Maade overskyde, naar deraf bliver udtaget nødvendig æde og Sæde Korn, betalt de kongl. Skatter, Folke Hold og mindre Udgifter, som en Beboer skal udrede og svare.- Enken andgav ellers at der var aldeles intet meere, være sig reede Penge, tilstaaende Giæld eller andet af hvad Navn det nævnes, som Stervboen vedkommer og bør nu til dens Indtægt beregnes. Altsaa bedrager foreskrevne sig i alt til 1120 3 14 Da den Summa Elleve Hundrede og Tyve Rigsdaler een Mark og Fiorten Skilling var af os efterseet, saa vidste vi ikke andet end at afhandle dette Samfrænde Skifte paa følgende Maade:

Boens Indtægt som foreskrevet staar er 1120 3 14 Følger nu Udgifter i deres Orden:

1. Til Gaardens Drift og Befæstning behøves Bæster for 84 2. Gaardens Redskaber af hvad som udreder Skat og behøves

ansees for 80 3. Den afdødes Begravelses Bekostning beløber sig til 12 4. Enken derimod til (3 ord) Begravelse 12 5. Bemeldte Enke angav at der var Giæld her paa Stervboen fæstende 32 Og 6. Dette Samfrænde Skiftes Behandling med behørigt stemplet Papiir,

Øvrighedens Skifte og Skriver Salair andsaaes for 20 Summa Udgift 240 Rd.

Nu er Indtægten som ovenmeldt 1120 3 14 Derfra drages ovenstaaende Udgifter 240

Altsaa bliver til Rest 880 3 14 hvilken Summa Ottehundrede og firesindstyve

Rigsdaler Tre Mark Fiorten skilling deeles imellem Enken og Børnene saaledes:

Enken Maren Tøggersdatter tilfalder deraf den halve Deel Summa 440 1 15

Og hendes Børn den anden halve Deel 440 1 15 som udgør ovenmeldte Arve Summa 880

3 14 Men for at completere Børnenes Arve Part til en jævn(?) Summa og i

Betragtning af den Kiærlighed og Godhed Enken finder sig forbunden imod sine

umyndige Børn tillagde hun dem (3 ord) Gave, som for en lovlig Arv nu og

fremdeles bliver at andsees, nemlig 9rd. 4m. 1sk. og altsaa beløber den gandske

Fædrene Arv sig til den Netto Summa 450 rd., som deeles saaledes:

Den ældste Søn Niels Olesen tilfalder 100 rd

den anden Søn Tøgger Olesen 100 -

Og den 3die Søn Isach Olesen 100 -

Den ældste Datter Anne Marie Olesdatter 50 -
den mellemste Datter Agnette Olesdatter 50 -
Og den yngste Datter Dorethe Olesdatter 50 -
hvilken (1 ord) udgjør de umyndige Børns forberørte Fædrene Arv 450 rd.

Ovenmeldte Børnenes Arve Parter Fire hundrede og halvtredie sindstyre Rigsdaler bliver efter Enkens og hendes her ved Skifte Behandling tilstædeværende Kiærestes samt Samfrænders og Formynderes Forlangende bestaaende her i Gaarden indtil bemeldte Børn enhver for sig opnaaer sine Atten Aars Fylde, og imidlertid bliver ingen Rent af Arven at svare, med mindre een eller anden af Børnene skulde forinden blive myndige, men derimod erbyder og tilforpligter sig baade Enken og hendes Kiæreste som tilkommende Mand (1 ord) og Føde samt med behøvende og christen sømmelig Opdragelse i Lærdoms Undervisning, tilligemed fornødne Klæder at forsyne samtlige fornævnte umyndige Børn indtil de bliver 18 Aar gl. og deres Klæde og Føde selv kan fortjene. Med saadan Afhandling erklærede saavel Samfrænderne som Formynderne at være overmaade ret fornøiede. (1 ord) Enken samt hendes atter(?) be-meldte Kiæreste (2 ord) og af Christen Kiærlighed erbød og tilstoed endnu at give deres fornævnte umyndige Børn, naar de kommer til Skiæls Aar og Alder eller kommer ud at/af (1 ord) følgende: Hver Søn skal have en skikkelig og andstændig ny Klædes Klædning. Enhver af Døttrene skal have og (1 ord) sin Kiste og Klæder samt naar de engang maatte komme i Ægtestand, da enhver af dem tillige at nyde en andstændig Trolovelse og Bryllup, samt en skikkelig og forsvarlig Seng. -Og videre Udflydning(?) vil de dem ikke forbindes til, men efter Omstændighederne og Skiønsomhed selv vedføie. Saa havde Samfrænderne og Formynderne saa meget meere Aarsag paa Børnenes Vegne at takke og være fornøyet. Med(?) (1 ord) maade høyrespective Øvrighed, som (1 ord) Formynderne stilles nøyagtig Forsikring for Børnenes Arve Capitaler. Og Formynderne belovede enhver for sig Opdragelse og Forpleyning som de agtede at svare. Da intet videre her med denne Samfrænde Forretning er at iagttage, saa blev samme under alle tilstædeværende vedkommendes Hænder og Signeter sluttet og til Ende bragt. Actum anno die et loco ut supra (= udført år, dag og sted som ovenfor (anført)).

Som det fremgår af ovenstående skifte, så overtog min ane, Niels Andersen Fredskilde, (der stammede fra gården "Fredskilde" i Nørhaa sogn) "Gyrupgaard", da han giftede sig med Oluf Nielsen Hjortzvangs enke, Maren Thøgersdatter, den 22. oktober 1773.

24. april 2004 - Morten Hammer

Kilder:

"Anetavle for slægten Kobberøe fra Jannerup sogn"

(Flemming Skov's slægtsdatabase)

Brev fra Anna Eneborg 1974

Torsten Balle: Tingbogsekstrakter fra Hundborg og Hillerslev herreder - 1982:

Hundborg herreds tingbog 1678:

Jørgen Mortensen skriver på Peder Hofmands vegne tiltaler Birgitte Tomasdatter på Nordentoft, Ejler Jacobsens hustru efter en obligation til han formand Hans Rasmussen, udstedt 27/3 1673. Da boede hun i Åby præstegård i Vendsyssel (datter af præsten, se Klitgård: Vendsysselske præstefamilier). Hr. Poul Jensen Snedsted i Sjørring begærer sagen opsat, da hun og hendes mand ikke er hjemme. Ejler Jacobsen opholder sig på tredje år efter kgl. befaling i København på grund af skiftet efter hans moder, Karen Jakobsdatter, men ventes hjem med det første. Tilmed findes hendes lavværges underskrift ikke under obligationen. Jørgen Mortensen mener ikke, at sag om en obligation kan opsættes.

Dom: Sagen opsat 6 uger. 11. marts.

Hillerslev herreds tingbog 19. april 1681:

Hans Clausen af Gyruup på sin husbonds Karen, sal. Jacob Madsens af København har ladet stævne hendes tjenerne for restancer. Restancelisten underskrevet af Birgitte Ejler Jacobsens.

Hundborg herreds tingbog 1681 30. maj:

Hans Klausen i Gyruup på Ejler Jacobsen på Nordentoft hans vegne spørger Knud Sørensen og Christen Nielsen i Tilsted, Christen Sørensen i Tinstrup, Anders Nielsen og Niels Mortensen i Torsted, om Ejler Jacobsen, da han var her i landet, ikke har forsvaret og håndhævet dem tilbørligt, og om deres ruin og fordærvelse ikke kom af, at han havde været så længe borte i København, at alting kom af sin rette orden og skik, hvortil de svarede ja, ligesom på nogle lignende spørgsmål om skat, græsningspenge, landgilde m.m.

Hundborg herreds tingbog 1686:

(26/7). Amtmanden lader tiltale Hans Clausen i Sundmølle for klittag, som er fundet på hans huse i Gyruup og fremlægger synsvidne samt et tingsvidne af Hassing herreds ting, som melder, at Mads Jensen i Gyruup har vidnet, at Hans Clausen har ladet tække med klittag, siden han kom til Gyruup. Hans Clausen fremlægger et andet synsvidne, hvori synsmændene erklærer, at klittaget på husene er over 20 år gammelt, og et vidne, hvori hr. Holger Sørensen Schandorph erklærer, at han har været i Gyruup og da prøvede at forlige Mads Jensen i Gyruup og Hans Clausen, men Mads Jensen sagde, at Hans Clausen var hans åbenhare fjende, så han ville ikke forliges med ham. Hans Clausen beviste derefter med sit fæstebrev, at han ikke havde været i Gyruup i fuldkommen 11 år. Desuden et tingsvidne af Hassing herreds ting 23. sept. sidst, hvori synsmænd fremlægger deres syn over taget på Gyruup, hvad slags tag der er, og om det er nyt eller gammelt.

Dom: Da Hans Clausen beviser, at han kun har boet i Gyruup i knap 11 år, og det sidste tingsvidne, der melder om tagets alder, må gå frem for det andet, der ikke nævner noget om alderen, og det altså bevises, at taget er over 20 år, frikendes Hans Clausen.

(Det nævnes i tingsvidnet, at Oluf Ejlersen nu bor i den gård, Hans Clausen boede i).
